CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
PEDRO CRUZ VILLALÓN
prezentate la 8 septembrie 2015[1]

Cauza C-300/14

Imtech Marine Belgium NV
împotriva
Radio Hellenic SA

[cerere de decizie preliminară formulată de Hof van Beroep te Antwerpen (Belgia)]

„Cooperare judiciară în materie civilă — Regulamentul (CE) nr. 805/2004 — Titlu executoriu european pentru creanțele necontestate — Condiții de certificare — Standarde minime aplicabile procedurilor interne — Drept de apărare al debitorului — Articolul 19 — Revizuire în cazuri excepționale — Atribuțiile grefierului”

1. Prezenta cauză oferă pentru prima dată Curții ocazia de a interpreta articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 805/2004[2] (denumit în continuare „Regulamentul TEE”). Această dispoziție stabilește, în contextul creării unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate, o serie de standarde minime care trebuie respectate de dreptul procedural al fiecărui stat membru pentru a putea solicita revizuirea unei hotărâri privind o creanță necontestată în circumstanțele extraordinare în care debitorul, fără să aibă vreo vină în acest sens, nu a putut contesta creanța sau nu s-a putut apăra. Scopul final al acestor standarde minime este garantarea respectării efective, în toate cazurile, în statul membru de origine, a dreptului la apărare al debitorului împotriva căruia poate fi pusă în executare o hotărâre certificată ca titlu executoriu european; în această privință, trebuie să se țină seama de faptul că, după eliminarea procedurii de *exequatur*, instanțele din statul membru unde are loc executarea nu vor putea supune hotărârea astfel certificată niciunui tip de control.

2. Mai precis, în împrejurările speței, instanța de trimitere, care trebuie să decidă în apel dacă este posibilă certificarea ca titlu executoriu european a unei hotărâri judecătorești pronunțate în primă instanță, are îndoieli cu privire la respectarea efectivă de către dreptul belgian a standardelor minime de procedură prevăzute în Regulamentul TEE, în special la articolul 19. În acest context, adresează Curții cinci întrebări preliminare, ale căror răspunsuri ar trebui să îi permită să stabilească dacă dreptul belgian respectă sau nu respectă standardele prevăzute la articolul 19 menționat și dacă, în consecință, hotărârile privind creanțele necontestate pronunțate de instanțele belgiene pot fi certificate, în principiu, ca titluri executorii europene.

1 — Limba originală: spaniola.

2 — Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate (JO L 143, p. 15, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 3).

I – **Cadrul juridic**

A. *Dreptul Uniunii*

3. Potrivit articolului 1 din Regulamentul TEE, acest regulament are ca obiect „crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate în vederea asigurării, prin stabilirea unor standarde minime, a liberei circulații a hotărârilor judecătorești, a tranzacțiilor judiciare și a actelor autentice în toate statele membre, fără a fi necesar să se recurgă la o procedură intermediară în statul membru de executare înainte de recunoaștere și de executare”.

4. Dintre cele douăzeci și șase de considerente ale Regulamentului TEE, în scopul prezentei cauze trebuie subliniate următoarele:

„[…]

(10) Atunci când instanța judecătorească dintr-un stat membru a pronunțat o hotărâre cu privire la o creanță necontestată în lipsa participării debitorului la procedură, eliminarea oricărui control în statul membru de executare este indisolubil legată și subordonată garanției suficiente a respectării drepturilor apărării.

(11) Prezentul regulament vizează promovarea drepturilor fundamentale și ține seama de principiile care sunt recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene. În special, acesta vizează asigurarea respectării pe deplin a dreptului de acces la o instanță imparțială, recunoscut prin articolul 47 din Cartă.

(12) Este necesară stabilirea standardelor minime pe care trebuie să le îndeplinească procedura în urma căreia se pronunță hotărârea, pentru a garanta că debitorul este informat, în timp util și astfel încât să își poată pregăti apărarea, cu privire la acțiunea în justiție introdusă împotriva sa, cu privire la condițiile participării sale active [la] procedură pentru a contesta creanța în cauză și cu privire la consecințele neparticipării.

[…]

(17) Instanțele judecătorești competente să examineze respectarea deplină a standardelor minime de procedură ar trebui să elibereze, în cazul în care aceste standarde sunt respectate, un certificat de titlu executoriu european standardizat care face ca această examinare și rezultatele sale să fie transparente.

(18) Încrederea reciprocă în administrarea justiției în statele membre face ca instanța judecătorească dintr-un stat membru să poată considera că toate condițiile certificării ca titlu executoriu european sunt îndeplinite pentru a permite executarea unei hotărâri în toate celelalte state membre, fără control jurisdicțional al aplicării corecte a standardelor minime de procedură în statul membru în care hotărârea trebuie executată.

(19) Prezentul regulament nu impune statelor membre obligația adaptării legislației lor interne la standardele minime de procedură pe care acesta le prevede. Prezentul regulament le stimulează în acest sens, permițând o executare mai eficientă și mai rapidă a hotărârilor în celelalte state membre, numai în cazul în care aceste standarde minime sunt respectate.”

5. Conform articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul TEE:

„(1) O hotărâre judecătorească privind o creanță necontestată pronunțată într-un stat membru este certificată, la cererea adresată în orice moment instanței de origine, ca titlu executoriu european în cazul în care se îndeplinesc următoarele condiții:

(a) hotărârea este executorie în statul membru de origine;

(b) hotărârea nu este incompatibilă cu dispozițiile în materie de competență prevăzute de Regulamentul (CE) nr. 44/2001 capitolul II secțiunile 3 și 6;

(c) procedura judiciară din statul membru de origine a îndeplinit cerințele prevăzute de capitolului III în cazul unei creanțe necontestate în sensul articolului 3 alineatul (1) literele (b) sau (c) și

(d) hotărârea a fost pronunțată în statul membru în care debitorul își are domiciliul în sensul articolului 59 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001, în cazul:

— în care este vorba de o creanță necontestată în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (b) sau (c) din prezentul regulament și

— în care aceasta se raportează la un contract încheiat de o persoană, consumatorul, pentru o utilizare care se poate considera ca fiind străină de activitatea sa profesională și

— în care debitorul este consumatorul.”

6. În conformitate cu articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul TEE, care deschide capitolul III, intitulat „Standarde minime aplicabile procedurilor privind creanțele necontestate”, „[o] hotărâre privind o creanță necontestată în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (b) sau (c) nu poate fi certificată ca titlu executoriu european decât dacă procedura judiciară din statul membru de origine a îndeplinit condițiile de procedură menționate de prezentul capitol”.

7. Articolul 19, intitulat „Standarde minime pentru revizuire în cazuri excepționale”, care face parte tot din capitolul III din Regulamentul TEE, prevede următoarele:

„(1) Fără a aduce atingere articolelor 13-18, o hotărâre judecătorească poate fi certificată ca titlu executoriu european numai în cazul în care debitorul are dreptul, în temeiul legislației statului membru de origine, de a solicita o revizuire a hotărârii în cauză, atunci când sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) (i) actul de sesizare a instanței sau un act echivalent sau, după caz, citația în vederea prezentării a fost notificată sau comunicată prin una din modalitățile prevăzute la articolul 14 și

(ii) notificarea sau comunicarea nu a intervenit în timp util pentru a-i permite să-și pregătească apărarea, fără să aibă vreo vină în acest sens,

sau

(b) debitorul a fost împiedicat să conteste creanța din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens,

cu condiția ca acesta să acționeze rapid în ambele cazuri.

(2) Prezentul articol nu aduce atingere posibilității pe care le au statele membre de a permite o revizuire a hotărârii judecătorești în condiții mai favorabile decât cele prevăzute la alineatul (1).”

B. *Dreptul național*

8. Belgisch Gerechtelijk Wetboek (Codul judiciar belgian, denumit în continuare „BGW”) cuprinde următoarele dispoziții relevante în scopul prezentei cauze:

— articolul 50 BGW: „[t]ermenele de decădere nu pot fi reduse sau prelungite, nici chiar cu acordul părților, decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege. Cu toate acestea, dacă termenul stabilit pentru formularea unui apel sau a unei opoziții la articolele 1048, 1051 și 1253 *quater* literele c) și d) începe să curgă și se încheie în timpul vacanțelor judecătorești, acesta se va prelungi până în a cincisprezecea zi a anului judiciar următor”;

— articolul 55 BGW: „[î]n cazul în care legea stabilește prelungirea termenelor acordate părții care nu are domiciliul sau reședința în Belgia și nu și-a ales un domiciliu în vederea notificării în această țară, această prelungire va fi de: 1) cincisprezece zile dacă partea își are reședința într-un stat limitrof sau în Regatul Unit al Marii Britanii; 2) treizeci de zile dacă își are reședința în alt stat din Europa și 3) optzeci de zile dacă își are reședința în alt loc din lume”;

— articolul 860 BGW: „[i]ndependent de formalitatea care este omisă sau nerespectată, niciun act de procedură nu poate fi anulat dacă legea nu a prevăzut în mod expres nulitatea. Termenele prevăzute pentru formularea unei căi de atac sunt termene de decădere. Celelalte termene sunt termene de decădere doar când legea prevede în mod expres acest lucru”;

— articolul 1048 BGW: „[f]ără a aduce atingere termenelor stabilite de dispozițiile supranaționale și internaționale, termenul de formulare a unei opoziții va fi de o lună de la data notificării hotărârii sau a comunicării în conformitate cu articolul 792 al doilea și al treilea paragraf. În cazul în care partea care nu s-a prezentat la proces nu are nici domiciliu, nici reședință în Belgia și nici nu și-a ales un domiciliu în vederea notificării în această țară, termenul de opoziție se va prelungi în conformitate cu prevederile articolului 55”;

— articolul 1051 BGW: „[f]ără a aduce atingere termenelor stabilite de dispozițiile supranaționale și internaționale, termenul pentru declararea apelului începe să curgă de la data notificării hotărârii sau a comunicării sale în conformitate cu articolul 792 al doilea și al treilea paragraf. Acest termen începe să curgă la data notificării hotărârii și pentru partea care a solicitat-o. În cazul în care una dintre părțile care au fost notificate sau la cererea căreia a fost notificată o hotărâre nu are nici domiciliu, nici reședință în Belgia și nu și-a ales un domiciliu în vederea notificării în această țară, termenul de declarare a apelului se prelungește în conformitate cu articolul 55. Aceeași dispoziție se aplică și atunci când una dintre părți, căreia i-a fost comunicată hotărârea în conformitate cu articolul 792 al doilea și al treilea paragraf, nu are domiciliul în Belgia și nu și-a ales un domiciliu în vederea notificării în această țară”.

II – **Cauza principală și întrebările preliminare**

9. Societatea Imtech Marine Belgium NV (denumită în continuare „Imtech”), cu sediul în Belgia, a efectuat diverse prestații pentru societatea Radio Hellenic, cu sediul în Grecia. Întrucât Radio Hellenic nu și-a îndeplinit față de Imtech o obligație de plată în valoare de 23 506,99 euro, Imtech a chemat în judecată Radio Hellenic în Belgia, solicitând ca, în conformitate cu Regulamentul TEE, aceasta să fie obligată la plată, iar hotărârea să fie certificată ca titlu executoriu european. Instanța de prim grad, rechtbank van koophandel te Antwerpen (Tribunalul Comercial din Antwerpen) (Belgia), a declarat cererea Imtech admisibilă și fondată în parte. Radio Hellenic a fost obligată în lipsă la plata sumei datorate (plus clauza penală agreată în contractul dintre părți, precum și dobânzi de întârziere și cheltuielile de judecată). Cu toate acestea, instanța de fond a considerat că nu putea certifica hotărârea

ca titlu executoriu european, astfel cum solicitase Imtech, pentru motivul că dreptul belgian nu respectă standardele minime de procedură stabilite în Regulamentul TEE. Imtech a declarat apel la Hof van Beroep te Antwerpen (Curtea de Apel din Antwerpen) împotriva necertificării ca titlu executoriu european a hotărârii pronunțate în prima instanță.

10. Având în vedere divergențele de opinii din jurisprudența și doctrina belgiană în ceea ce privește, în mod concret, conformitatea dreptului belgian cu standardele minime pentru revizuire în circumstanțe extraordinare conform articolului 19 din Regulamentul TEE – în special atunci când, precum în prezenta cauză, debitorul a fost condamnat în lipsă, iar termenul prevăzut în dreptul belgian pentru declararea apelului împotriva hotărârilor pronunțate în lipsă a expirat –, Hof van Beroep te Antwerpen a decis să suspende procedura și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Faptul că Regulamentul [TEE] nu este aplicat în mod direct reprezintă o încălcare a dispozițiilor articolului 288 [TFUE], în măsura în care

— legiuitorul belgian a omis să transpună acest regulament în dreptul belgian și

— a omis – în pofida faptului că dreptul belgian prevede opoziția și apelul – să instituie procedura de revizuire?

2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare: având în vedere că un regulament produce efecte în mod nemijlocit, ce se înțelege prin «revizuire a hotărârii» în sensul articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul [TEE]? Este necesar să se prevadă o procedură de revizuire numai în cazul în care notificarea sau comunicarea unei citații sau a unui act de sesizare a instanței s-a efectuat prin una dintre modalitățile prevăzute la articolul 14 din Regulamentul [TEE], și anume fără confirmare de primire? Prin instituirea procedurii de opoziție prevăzute la articolul 1047 și următoarele din [BGW] și a procedurii apelului prevăzute la articolul 1050 și următoarele din [BGW], dreptul belgian nu oferă garanții suficiente pentru a îndeplini criteriile «procedurii de revizuire»” prevăzute la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul [TEE]?

3) Dispozițiile articolului 50 din [BGW], potrivit căruia termenele de decădere menționate la articolul 860 alineatul 2, la articolul 55 și la articolul 1048 din [BGW] pot fi prelungite în caz de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare independente de voința persoanei interesate, oferă o protecție suficientă în sensul articolului 19 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul [TEE]?

4) Certificarea ca titlu executoriu european pentru creanțele necontestate reprezintă o hotărâre judecătorească ce trebuie solicitată printr-un act de sesizare a instanței? În cazul unui răspuns afirmativ, judecătorul trebuie să certifice hotărârea ca titlu executoriu european, iar grefierul trebuie să elibereze certificatul de titlu executoriu european? În cazul unui răspuns negativ, certificarea ca titlu executoriu european poate fi o atribuție a grefierului?

5) În cazul în care certificarea ca titlu executoriu european nu reprezintă o hotărâre judecătorească, solicitantul care nu a cerut un titlu executoriu european printr-un act de sesizare a instanței poate solicita ulterior grefierului – și anume după ce hotărârea a devenit definitivă – certificarea ca titlu executoriu european?”

11. Considerând că motivarea instanței de trimitere este insuficientă, Curtea a transmis acesteia o solicitare de informații pentru prezentarea textului dispozițiilor naționale la care se făcea referire în decizia de trimitere și a jurisprudenței naționale relevante, precum și a unor clarificări suplimentare privind cea de a doua și cea de a cincea întrebare preliminară. Hof van Beroep te Antwerpen a furnizat informațiile și explicațiile solicitate.

12. În prezenta procedură au formulat observații scrise guvernul portughez, guvernul belgian, guvernul polonez și Comisia Europeană.

III – **Analiză**

13. Cu titlu general, este necesar să se sublinieze că, în conformitate cu articolul 6 alineatul (1) litera (c) și cu articolul 12 din Regulamentul TEE, o hotărâre judecătorească pronunțată în lipsă, cum este cea din prezenta cauză, poate fi certificată ca titlu executoriu european doar dacă sunt respectate standardele minime stabilite la articolul 13 și următoarele din acest regulament, cu scopul de a garanta primirea de către debitor a informațiilor necesare cu privire la procedură și de a da acestuia, în orice caz, ocazia de a-și prezenta punctul de vedere și de a se apăra [3]. În acest context trebuie înțeles și articolul 19 din regulamentul menționat, la care fac trimitere întrebările preliminare formulate de Hof van Beroep te Antwerpen.

A. *Prima întrebare preliminară*

14. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să știe dacă este încălcat articolul 288 TFUE, în măsura în care acesta prevede obligativitatea regulamentelor în toate elementele lor, prin faptul că este posibil ca legislația belgiană să nu fie adaptată dispozițiilor Regulamentului TEE, în special în ceea ce privește prevederea unei proceduri de revizuire în circumstanțe extraordinare.

1. Principalele argumente ale părților

15. În opinia concordantă a intervenienților care formulează observații în legătură cu această primă întrebare preliminară, Regulamentul TEE nu obligă statele membre să dispună în ordinile lor juridice de o procedură de revizuire determinată. Cu toate acestea, dacă o astfel de posibilitate nu este prevăzută într-un stat membru, instanțele naționale nu vor putea să certifice o hotărâre judecătorească ca titlu executoriu european.

2. Apreciere

16. Considerentul (19) al Regulamentului TEE precizează că „prezentul regulament nu impune statelor membre obligația adaptării legislației lor interne la standardele minime de procedură pe care acesta le prevede”. În plus, însuși articolul 19 din regulamentul citat prevede că „o hotărâre judecătorească poate fi certificată ca titlu executoriu european numai în cazul în care debitorul are dreptul, *în temeiul legislației statului membru de origine*, de a solicita o revizuire a hotărârii în cauză” [4]. În consecință, considerăm că Regulamentul TEE nu impune adaptarea legislației belgiene la standardele minime de procedură stabilite în acest regulament. De altfel, după cum subliniază și considerentul (19), Regulamentul TEE oferă, desigur, un „stimulent” pentru această adaptare a dreptului național la

3 — Se poate consulta, pentru analogie, Hotărârea Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164), în care Curtea a afirmat, cu referire la Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială (JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3; text consolidat în JO 1998, C 27, p. 1), că, „deși scopul convenției este acela de a asigura simplificarea formalităților cărora le sunt subordonate recunoașterea reciprocă și executarea reciprocă a hotărârilor judecătorești, acest obiectiv nu poate fi totuși atins prin restrângerea dreptului la apărare” (punctul 43). A se vedea de asemenea Hotărârea Debaecker și Plouvier (49/84, EU:C:1985:252, punctul 10).

4 — Sublinierea noastră. „Statul membru de origine” este definit la articolul 4 punctul 4 din Regulamentul TEE ca „statul membru în care hotărârea judecătorească […] care urmează să fie certificat(ă) ca titlu executoriu european a fost pronunțată […]”.

normele minime de procedură, permițând o executare mai eficientă și mai rapidă în alte state membre a hotărârilor privind creanțele necontestate pronunțate în statul de origine, însă numai în cazul în care aceste standarde minime sunt respectate. Prin urmare, dacă nu este realizată o astfel de adaptare, nu există o neîndeplinire a obligațiilor în sensul articolului 258 TFUE [5].

17. În consecință, propunem să se răspundă la prima întrebare preliminară în sensul că articolul 288 TFUE nu este încălcat prin simplul fapt că dreptul național nu prevede eventual o procedură specifică de revizuire în conformitate cu dispozițiile articolului 19 din Regulamentul TEE.

B. *Prima și a doua parte ale celei de a doua întrebări preliminare*

18. Instanța de trimitere adresează a doua întrebare, împărțită în trei subîntrebări, pentru situația unui răspuns negativ la prima întrebare preliminară. În consecință, în cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la cea de a doua întrebare preliminară. Având în vedere însă că cea de a treia subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare se referă la aceleași aspecte ca a treia întrebare preliminară, le vom analiza împreună. Așadar, vom examina mai întâi primele două subîntrebări din cadrul celei de a doua întrebări preliminare. În primul rând, instanța de trimitere dorește să se clarifice sensul noțiunii „revizuire a hotărârii” conform articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE și, în al doilea rând, solicită să se stabilească dacă dreptul național trebuie să prevadă o procedură de revizuire numai în cazul în care notificarea sau comunicarea unei citații sau a unui act de sesizare a instanței s-a efectuat fără confirmare de primire (articolul 14 din Regulamentul TEE).

1. Principalele argumente ale părților

19. Guvernul portughez amintește că, în ceea ce privește dispozițiile articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE, posibilitatea de a solicita revizuirea hotărârii are ca temei imposibilitatea debitorului de a contesta creanțele, fără ca acest lucru să fie din vina sa, în două situații: în primul rând, atunci când actul de sesizare a instanței sau citația nu i-au fost comunicate în timp util pentru a-i permite să își pregătească apărarea, fără să aibă vreo vină în acest sens, și, în al doilea rând, atunci când debitorul a fost împiedicat să conteste creanța din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens. Guvernul portughez arată că statele membre nu sunt obligate să prevadă în mod expres în dreptul lor o cale de revizuire cu aceste caracteristici, cu toate că, dacă nu procedează astfel, hotărârile instanțelor lor judecătorești nu vor putea fi certificate ca titluri executorii europene.

20. Potrivit Comisiei, pentru a putea certifica o hotărâre ca titlu executoriu european, este necesar ca dreptul național să prevadă o procedură de revizuire în cele două situații avute în vedere la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE. În consecință, trebuie să se prevadă revizuirea, în primul rând, în situația în care actul de sesizare a instanței sau citația au fost comunicate debitorului prin una dintre modalitățile stabilite la articolul 14 din Regulamentul TEE (în definitiv, cum precizează titlul articolului menționat, „neînsoțite de confirmarea primirii”), însă nu în timp util pentru a-i permite să își pregătească apărarea, fără să aibă vreo vină în acest sens [litera (a)]; în al doilea

5 — Din documentele de la dosar rezultă că o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor este deschisă împotriva Belgiei, însă, așa cum se deduce din observațiile Comisiei (punctul 27), neîndeplinirea obligațiilor nu se referă la neadaptarea dreptului belgian la standardele de procedură minime prevăzute la articolul 12 și următoarele din Regulamentul TEE (inclusiv articolul 19), ci la faptul că, printre altele, Belgia certifică hotărâri judecătorești ca titluri executorii europene în pofida faptului că nu a notificat Comisia, în conformitate cu articolul 30 alineatul (1) din regulamentul menționat, cu privire la existența în dreptul belgian a unei proceduri care respectă condițiile prevăzute la articolul 19 din acest regulament. Procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor este în prezent suspendată, în așteptarea pronunțării Curții în prezenta cauză.

rând, revizuirea trebuie să acopere și orice altă situație în care debitorul nu a putut contesta creanța din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens [litera (b)], situații care includ o notificare însoțită de confirmare de primire (articolul 13) care este însă afectată de o neregularitate.

21. Comisia subliniază că atât cele două căi de atac prevăzute în dreptul belgian, la care se referă instanța de trimitere în întrebarea preliminară („opoziția” și „apelul”), cât și „recursul extraordinar de revizuire civilă”, prevăzut la articolul 1132 BWG (la care instanța de trimitere nu face referire în întrebările preliminare), nu pot îndeplini standardele minime stabilite la articolul 19 din Regulamentul TEE.

2. Apreciere

a) Prima subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare

22. Prin intermediul primei subîntrebări din cadrul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să se clarifice ce se înțelege prin „revizuire a hotărârii” în sensul articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE.

23. În această privință trebuie subliniat că regulamentul nu definește în ce constă revizuirea în circumstanțe extraordinare, precizând doar că este necesar ca în dreptul național să existe o procedură care să îi permită debitorului să conteste hotărârea în situațiile prevăzute la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE (inclusiv în condiții mai avantajoase decât cele prevăzute la alineatul menționat, conform punctului 2).

24. În acest sens, întrucât procedura nu este reglementată în dreptul Uniunii, iar Regulamentul TEE face trimitere în mod expres la legislația statului membru de origine, statele membre pot opta pentru o cale de atac sau alta, cu condiția ca procedura aleasă să respecte dreptul la apărare și dreptul de acces la o instanță imparțială ale debitorului [conform considerentelor (10) și (11) ale Regulamentului TEE]. Considerăm că, prin analogie cu articolul 18 din regulamentul menționat și astfel cum pare să confirme și considerentul (14) al Regulamentului TEE, respectarea dreptului la apărare al debitorului impune oferirea unei căi care să permită o revizuire completă a hotărârii care să nu fie limitată doar la chestiuni de drept[6].

b) A doua subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare

25. Cu privire la cea de a doua subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare, referitoare la aplicabilitatea procedurii de revizuire vizate la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE în ceea ce privește situațiile diferite de cele în care actul de sesizare a instanței sau citația au fost comunicate prin una din modalitățile stabilite la articolul 14 din regulamentul menționat, se impune să subliniem, cu caracter introductiv, că Curtea a solicitat instanței de trimitere să clarifice în ce măsură litigiul principal se încadra (sau nu se încadra) în această ipoteză. Instanța de trimitere a răspuns că „litigiul principal se referă exclusiv la situația în care debitorul – independent de modalitatea de notificare – nu are posibilitatea de «revizuire» a hotărârii inițiale pe fond în orice situație de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare independente de voința sa”. Cu alte cuvinte, instanța de trimitere a confirmat că faptele din prezenta cauză intră, în principiu, sub incidența articolului 19 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul TEE.

6 — În acest sens, a se vedea și S. Pabst, „Art. 19 EG-VollstrTitel VO”, în T. Rauscher (editor), *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht – Kommentar*, Sellier, 2010, punctul 13.

26. Considerăm că a doua subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare, astfel cum este formulată, ar trebui să primească totuși un răspuns independent de ipoteza specifică, dintre cele două avute în vedere la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE, în care se încadrează faptele care au dat naștere procedurii *a quo*. Acest lucru este posibil întrucât dispoziția menționată nu condiționează certificarea hotărârii ca titlu european de faptul că debitorul afectat de una dintre situațiile excepționale descrise la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE are sau a avut *in concreto* posibilitatea de a solicita revizuirea hotărârii, ci de existența *in abstracto*, în dreptul național al statului de origine, a unui „mecanism corespunzător" [considerentul (14)] pentru a solicita, în ambele situații, revizuirea completă a hotărârii judecătorești[7]. În plus, acest mecanism trebuie să fie comunicat Comisiei în conformitate cu articolul 30 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat.

27. Această apreciere este confirmată și de faptul că, în situații ca cea din prezenta cauză, instanța care a fost sesizată cu procedura nu poate ști de fiecare dată în care dintre cele două situații enunțate la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE se află debitorul care nu s-a prezentat, astfel încât, atunci când trebuie să decidă dacă hotărârea pronunțată se certifică sau nu se certifică ca titlu european, instanța trebuie să evalueze existența unor asemenea căi în mod abstract, iar nu concret.

28. Prin urmare, din motivele prezentate, pentru a putea certifica hotărârile pronunțate de instanțele judecătorești dintr-un stat membru ca titluri executorii europene, nu este suficient ca dreptul național din statul membru respectiv să prevadă o procedură de revizuire dacă actul de sesizare a instanței sau citația au fost comunicate debitorului în modalitatea prevăzută la articolul 14 din Regulamentul TEE, și anume neînsoțite de confirmarea de primire [în mod evident, cu condiția ca notificarea sau comunicarea să nu fi avut loc în timp util pentru a-i permite să își pregătească apărarea, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, conform condițiilor cumulative prevăzute la articolul 19 alineatul (1) litera (a) punctul (ii) din regulamentul citat][8]. În plus, este necesar ca dreptul național al statului membru să prevadă o procedură de revizuire pentru situația indicată la articolul 19 alineatul (1) litera (b) din regulamentul menționat, în care debitorul (inclusiv în cazul notificărilor realizate conform articolului 13 din Regulamentul TEE, și anume cu confirmare de primire) nu a putut contesta creanța din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens.

C. *A treia subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare și a treia întrebare preliminară*

29. Prin cea de a treia subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare și prin cea de a treia întrebare preliminară, se pune în discuție aspectul dacă reglementarea opoziției și a apelului în dreptul național, inclusiv posibilitatea prelungirii termenului de formulare a acestor căi de atac în cazuri de forță majoră, este adaptată cerințelor privind revizuirea în circumstanțe extraordinare prevăzută la articolul 19 alineatul (1) din Regulamentul TEE.

7 — A se vedea, printre alții, S. Arnold, „VO (EG) 805/2004 – Art. 19", în Geimer/Schütze, *Internationaler Rechtsverkehr in Zivil- und Handelssachen*, 2014, punctul 1, S. Pabst, *op. cit.* (nota 6), punctul 4, precum și Kropholler/von Hein, „Art. 19 EuVTVO", în *Europäisches Zivilprozessrecht*, a noua ediție, Frankfurt am Main, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, punctul 5 și autorii citați.

8 — Modul de redactare a dispoziției este ambiguu, întrucât vina se referă textual la comunicare, când, de fapt, atunci când are loc fără confirmare de primire, nu depinde în niciun fel de debitor. În consecință, logic este să înțelegem că vina debitorului se referă la *circumstanțe în care acesta ia cunoștință de conținutul său*, astfel încât va fi responsabil dacă, cu titlu de exemplu, nu își verifică, din neglijență, în mod regulat corespondența [a se vedea în acest sens S. Pabst, *op. cit.* (nota 6), punctul 9, și S. Arnold, *op. cit.* (nota 7), punctul 11; de asemenea, J. F. van Drooghenbroeck și S. Brijs: „La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen", în G. de Leval și M. Candela Soriano (coordonatori), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*, Bruxelles, Larcier, 2007, p. 249].

1. Principalele argumente ale părților

30. După examinarea diferențelor dintre „forță majoră” și „circumstanțe extraordinare, fără [ca debitorul] să aibă vreo vină în acest sens”, guvernul polonez afirmă că posibilitatea de prelungire a termenelor de decădere care nu au putut fi respectate de un debitor din motive de „forță majoră” sau din cauza unor circumstanțe extraordinare, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, oferă o protecție suficientă în sensul articolului 19.

31. Comisia consideră că articolul 50 BGW, astfel cum este interpretat în jurisprudența belgiană, nu pare să autorizeze prelungirea termenelor indicate (pentru apel și opoziție) într-un mod care să respecte cerințele prevăzute la articolul 19 din Regulamentul TEE, în special deoarece noțiunea „forță majoră” din dreptul belgian se interpretează într-un mod foarte restrictiv, care nu permite cazurile considerate „circumstanțe extraordinare” în sensul articolului 19.

32. Guvernul belgian propune un răspuns comun pentru primele trei întrebări preliminare, în sensul că, în Belgia, în orice caz, debitorul are la dispoziție, atât în situație de forță majoră, cât și în circumstanțe extraordinare, o cale de atac adecvată și suficientă conform condițiilor impuse de Regulamentul TEE. În legătură cu noțiunile „forță majoră” și „circumstanțe extraordinare, fără [ca debitorul] să aibă vreo vină în acest sens”, subliniază că „forța majoră”, astfel cum este definită de Hof van Cassatie, acoperă și „circumstanțe[le] extraordinare, fără [ca debitorul] să aibă vreo vină în acest sens”, cu condiția ca debitorul să fi fost în imposibilitate de a acționa și ca aceste împrejurări să fi fost imprevizibile și inevitabile. În plus, conform guvernului belgian, un pârât care nu este la curent cu existența procedurii și căruia nu i-a fost comunicată hotărârea judecătorească poate formula opoziție sau apel de la data la care ia cunoștință de existența acesteia, inclusiv dacă termenul obișnuit de declarare a apelului a expirat, cu condiția să acționeze cu promptitudine.

2. Apreciere

33. Conform informațiilor oferite de instanța de trimitere, dreptul belgian prevede în esență două căi de atac împotriva unei hotărâri judecătorești în cazuri precum cel din speță: opoziția, concepută în mod specific pentru atacarea hotărârilor judecătorești pronunțate în lipsă (articolul 1047 și următoarele din BGW), și apelul (articolul 1050 și următoarele din BGW). Conform articolelor 1048 și 1051 din BGW, termenul în care trebuie formulate aceste căi de atac este de o lună, calculat de la data comunicării hotărârii, termen care se prelungește în conformitate cu articolul 55 BGW în cazul în care pârâtul nu este domiciliat în Belgia. Conform mențiunilor instanței de trimitere, Hof van Cassatie interpretează articolul 50 BGW în sensul că, în cazuri de forță majoră, se acceptă prelungirea termenului de formulare a unei căi de atac.

34. În primul rând, trebuie să se pornească de la premisa că interpretarea dreptului național revine instanței de trimitere. Astfel, rezultă dintr-o jurisprudență constantă că „nu este de competența Curții să se pronunțe, în cadrul unei trimiteri preliminare, cu privire la interpretarea dispozițiilor naționale și nici să hotărască dacă interpretarea dată acestora de instanța de trimitere este corectă” [9]. Curtea nu este competentă să „aplice” normele de drept al Uniunii într-o speță determinată [10].

35. În acest sens, în prezenta cauză, revine Curții sarcina de a furniza instanței de trimitere toate indicațiile necesare cu privire la conținutul articolului 19 din Regulamentul TEE și cerințele stabilite în acesta, în timp ce instanței de trimitere îi revine sarcina de a acționa în conformitate cu interpretarea solicitată și de a stabili dacă legislația națională respectă sau nu respectă standardele minime de procedură stabilite la articolul 19 menționat.

9 — Printre multe altele, Hotărârea Padawan (C-467/08, EU:C:2010:620, punctul 22 și jurisprudența citată).

10 — Printre altele, Hotărârile Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, punctul 21) și NLB Leasing (C-209/14, EU:C:2015:440, punctul 25).

36. Astfel cum am arătat anterior, articolul 19 din Regulamentul TEE stabilește, la fel ca restul dispozițiilor capitolului III din Regulamentul TEE, o serie de standarde minime care trebuie îndeplinite de procedurile judiciare din statul membru de origine pentru ca hotărârile privind creanțele necontestate pronunțate de instanțe să poată fi certificate ca titluri executorii europene în statul membru menționat. Mai exact, articolul 19 se referă la cele două situații descrise la punctul 28 al prezentelor concluzii. Cum am indicat mai sus, pentru a identifica dacă dreptul național al unui stat membru îndeplinește normele minime pentru revizuire în cazuri excepționale, trebuie să fie posibil ca debitorul să poată solicita revizuirea hotărârii privind o creanță necontestată în oricare dintre cele două situații menționate.

37. Ipoteza prevăzută la articolul 19 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul TEE este concepută în mod expres pentru situația în care actul față de care debitorul ar fi trebuit să reacționeze i-a fost comunicat prin una dintre modalitățile prevăzute la articolul 14 din respectivul regulament, toate aceste modalități având în comun faptul că nu există garanții, ci doar o probabilitate ridicată ca debitorul, destinatarul comunicării, să o fi primit, conform considerentului (14) al Regulamentul TEE. Cu toate acestea, se poate întâmpla – și ar fi incidentă situația prevăzută la articolul 19 alineatul (1) litera (b) din regulamentul menționat – ca notificarea să fi avut loc, inclusiv conform articolului 13 (și anume, însoțită de confirmarea de primire de către debitor), însă debitorul a fost împiedicat să conteste creanța, din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens. De asemenea, este posibil ca notificarea să fi avut loc, însă cu neregularități, fără respectarea standardelor minime stabilite în Regulamentul TEE.

38. Tocmai această ipoteză, a unei comunicări care nu a fost efectuată în mod valabil sau chiar efectiv nerealizate, a dat naștere hotărârii eco cosmetics și Raiffeisenbank St. Georgen [11], în care Curtea a interpretat o dispoziție în aparență similară articolului 19 din Regulamentul TEE, și anume articolul 20 din Regulamentul nr. 1896/2006 [12]. Articolul 20 menționat prevede reexaminarea, în cazuri excepționale, a unei somații europene de plată emise în cursul unei proceduri europene de somație de plată. În hotărârea menționată, Curtea a declarat că, atunci când o somație europeană de plată nu a fost comunicată sau notificată în conformitate cu cerințele minime prevăzute în Regulamentul nr. 1896/2006, nu se poate aplica procedura prevăzută, printre altele, la articolul 20 din regulamentul menționat. În aceste cazuri, pârâtul nu a avut posibilitatea de a se opune acestei somații în condițiile prevăzute la articolul 16 din regulamentul respectiv [13]. Atunci când neregularitatea care a afectat comunicarea reiese după declararea forței executorii a somației europene de plată, pârâtul trebuie să aibă posibilitatea de a o denunța, cu respectarea căilor de atac pe care le are la dispoziție conform dreptului național [14], astfel încât, dacă reușește să demonstreze respectiva neregularitate, învestirea cu formulă executorie va rămâne fără obiect.

39. Cu toate acestea, raționamentul Curții în Hotărârea eco cosmetics și Raiffeisenbank St. Georgen [15] în raport cu articolul 20 din Regulamentul nr. 1896/2006 nu este, în opinia noastră, aplicabil unei dispoziții doar aparent similare, cum este cea de la articolul 19 din Regulamentul TEE. În conformitate cu hotărârea citată, o comunicare care nu respectă condițiile minime stabilite în Regulamentul nr. 1896/2006 nu oferă debitorului posibilitatea de a contesta somația europeană de plată prin modalitatea prevăzută în mod specific în regulament, și anume prin opoziție. În aceste cazuri, modalitatea de reexaminare prevăzută la articolul 20 din regulamentul menționat nici măcar nu mai este inițiată. În cazul în care somația europeană de plată a devenit executorie ca urmare a

11 — C-119/13 și C-120/13, EU:C:2014:2144.

12 — Regulamentul (CE) al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată (JO L 399, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 9, p. 108).

13 — Astfel cum arată Curtea la punctul 41 al hotărârii citate, „în măsura în care somația europeană de plată nu este comunicată sau notificată în conformitate cu normele minime stabilite [în Regulamentul nr. 1896/2006], pârâtul […] nu dispune în mod necesar de toate informațiile utile care să îi permită să decidă dacă trebuie sau nu trebuie să se opună acestei somații". Acest lucru afectează, la rândul său, validitatea procedurilor care depind de expirarea termenului de opoziție, astfel cum se întâmplă în procedura de revizuire prevăzută la articolul 20.

14 — Hotărârea eco cosmetics și Raiffeisenbank St. Georgen (C-119/13 și C-120/13, EU:C:2014:2144, punctele 46 și 47).

15 — C-119/13 și C-120/13, EU:C:2014:2144.

imposibilității pârâtului de a formula opoziție, acest caracter executoriu poate fi contestat prin căile prevăzute în dreptul național, la care face trimitere articolul 26 din Regulamentul nr. 1896/2006 pentru orice aspect de procedură neprevăzut în regulamentul menționat, însă nu prin modalitatea prevăzută la articolul 20 din acest regulament.

40. Or, spre deosebire de articolul 20 din Regulamentul nr. 1896/2006, articolul 19 din Regulamentul TEE nu creează și nu reglementează o cale de revizuire proprie dreptului Uniunii [16], ci stabilește o serie de condiții minime pe care legislația națională a statelor membre trebuie să le îndeplinească (*in abstracto*) pentru ca hotărârile pronunțate de instanțele lor judecătorești să poată fi certificate ca titluri executorii europene [17]. În cazul în care, în cadrul Regulamentului TEE, comunicarea înscrisului împotriva căruia debitorul ar fi trebuit să reacționeze a fost realizată cu neregularități – inclusiv în situația, menționată de Comisie, în care a fost folosită o metodă de comunicare însoțită de confirmare de primire de către debitor dintre cele prevăzute la articolul 13 din Regulamentul TEE –, articolul 19 din Regulamentul TEE va fi aplicabil în continuare.

41. Pentru respectarea standardelor minime stabilite la articolul 19 din Regulamentul TEE, căile de atac prevăzute în dreptul național nu pot stabili însă – în special în situațiile în care comunicarea a fost realizată cu neregularități, dar nu numai în aceste cazuri – un termen care începe să curgă de la data la care este comunicat documentul împotriva căruia debitorul trebuie să reacționeze. Astfel, se poate întâmpla ca, din diverse motive, comunicarea să fi avut loc, însă debitorul să nu fi luat cunoștință – în termenul stabilit în legislația internă – de conținutul acesteia sau ca, fără să aibă vreo vină în acest sens, să nu fi cunoscut conținutul în timp util pentru a-și putea pregăti apărarea. După cum recunoaște instanța de trimitere în informațiile suplimentare oferite Curții, „termenul de formulare a unei căi de atac poate să expire înainte ca debitorul să fi putut să o folosească”.

42. Această apreciere este confirmată de afirmațiile pe care Curtea le-a făcut, în raport cu articolul 34 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 [18], în Hotărârea ASML [19], conform cărora, „pentru a considera că pârâtul «a avut posibilitatea», în sensul articolului 34 punctul 2 din Regulamentul nr. 44/2001, de a introduce o acțiune împotriva hotărârii pronunțate în lipsă, trebuie să fi cunoscut conținutul acesteia, astfel încât să își fi putut apăra drepturile în timp util în fața instanței din statul de origine” [20], și de Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului pronunțată în cauza Miragall Escolano și alții [21], conform căreia „dreptul de a introduce o acțiune sau de a formula o cale de atac trebuie exercitat de la data la care persoanele interesate pot lua cunoștință efectiv de hotărârile judecătorești care le impun o sancțiune sau care ar putea să le încalce drepturile sau interesele legitime”.

43. În consecință, considerăm că legislația unui stat membru care împiedică pârâtului să solicite revizuirea hotărârii după trecerea termenului de o lună care începe să curgă de la data notificării, iar nu de la data la care pârâtul a luat cunoștință de conținutul notificării, nu îndeplinește standardele minime pentru revizuire în cazurile excepționale. Revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă aceasta este efectiv situația în legislația națională.

16 — A se vedea în acest sens și S. Pabst, *op. cit.* (nota 6), punctul 3.

17 — Pe aceeași linie, S. Arnold, *op. cit.* (nota 7), punctul 4, care subliniază că, spre deosebire de articolul 20 din Regulamentul nr. 1896/2006, articolul 19 din Regulamentul TEE nu stabilește nicio consecință concretă pentru situația în care cererea de revizuire formulată de debitor este admisă (*ibidem*, punctul 8).

18 — Regulamentul (CE) al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO L 12, p. 1, Ediție specială, 09/vol. 3, p. 74). După cum subliniază Comisia, articolul 19 din TEE îndeplinește o funcție similară celei a articolului 34 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001, astfel încât interpretarea acestei din urmă dispoziții este relevantă pentru interpretarea celei dintâi.

19 — C-283/05, EU:C:2006:787, punctul 48.

20 — A se vedea de asemenea Hotărârea Debaecker și Plouvier, 49/84, EU:C:1985:252: „problema dacă notificarea a fost efectuată în timp util ține de o apreciere de fapt și nu poate, prin urmare, să fie soluționată nici pe baza dreptului național al instanței de origine, nici pe baza dreptului național al instanței solicitate” (punctul 27).

21 — Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Miragall Escolano și alții împotriva Spaniei din 25 ianuarie 2000, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-I, p. 275, § 37.

44. Cu privire la chestiunea dacă posibilitatea de prelungire a termenelor de decădere ale căilor de atac indicate, din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, în condițiile prevăzute de BWG, este suficientă pentru respectarea condițiilor prevăzute la articolul 19 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul TEE, insistăm că interpretarea dreptului național este de competența instanței de trimitere. Totuși, din folosirea în paralel a noțiunilor „forță majoră” și alte „circumstanțe extraordinare”, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, la articolul 19 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul TEE rezultă în mod clar că această dispoziție face distincție între cele două noțiuni [22]. În consecință, ar trebui să se deducă, în opinia noastră, că Regulamentul TEE se opune unei reglementări naționale care acceptă prelungirea termenelor de atacare a unei hotărâri judecătorești cu privire la o creanță contestată numai în caz de „forță majoră”, fără a avea în vedere alte circumstanțe extraordinare pentru care debitorul nu are nicio vină și care e posibil să îl fi împiedicat să conteste creanța. Această opinie este întru totul compatibilă cu obiectivul de a permite certificarea unei hotărâri ca titlu executoriu european numai dacă dreptul la apărare și dreptul de acces la o instanță imparțială ale debitorului au fost garantate suficient [a se vedea considerentele (10) și (11) din Regulamentul TEE]. Instanța de trimitere este cea care trebuie să aprecieze dacă aceasta este situația în dreptul național.

45. În concluzie, propunem să se răspundă la cea de a treia subîntrebare din cadrul celei de a doua întrebări preliminare și la a treia întrebare preliminară în sensul că nu respectă standardele minime pentru revizuire în cazuri excepționale o reglementare a unui stat membru care împiedică debitorul să solicite revizuirea hotărârii după trecerea unui termen care începe să curgă de la data comunicării, iar nu de la data la care debitorul a luat cunoștință efectiv de conținutul comunicării. Revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă dreptul procesual național și interpretarea dată acestui drept de instanțele judecătorești din statul membru permit prelungirea termenelor pentru introducerea unei căi de atac împotriva unei hotărâri judecătorești privind o creanță necontestată nu numai în cazuri de forță majoră, ci și în alte circumstanțe extraordinare care, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, l-au împiedicat să conteste creanța, astfel cum prevede articolul 19 din Regulamentul TEE.

D. *A patra întrebare preliminară*

46. Prin intermediul celei de a patra întrebări preliminare, instanța de trimitere ridică în esență problema dacă certificarea hotărârii judecătorești ca titlu executoriu european reprezintă un act de natură jurisdicțională, rezervat, în consecință, judecătorului, care trebuie solicitat printr-un act de sesizare a instanței, sau dacă poate fi încredințat grefierului instanței.

1. Principalele argumente ale părților

47. Guvernul belgian consideră că certificarea nu reprezintă un act cu caracter jurisdicțional și, prin urmare, poate intra în atribuțiile grefierului instanței.

48. Guvernul polonez arată că, în temeiul principiului autonomiei procedurale, dreptul național trebuie să stabilească autoritatea responsabilă cu certificarea. Această autoritate nu este în mod necesar judecătorul, cu condiția respectării principiului efectivității.

22 — Formularea folosită este aceeași cu cea de la articolul 20 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 1896/2006, în legătură cu care Curtea a confirmat deja, în Ordonanța Novontech-Zala kft. (C-324/12, EU:C:2013:205, punctul 24), că este vorba despre două categorii diferite, precizând că „este necesar[ă] […], în lipsa unui caz de forță majoră, […] prezența unor circumstanțe excepționale din cauza cărora pârâtul a fost împiedicat să conteste creanța în termenul prevăzut în acest scop”.

49. În opinia guvernului portughez, regulamentul citat nu obligă la certificarea unei creanțe necontestate ca titlu executoriu european de către un judecător [23], însă afirmă că, în cazul hotărârilor judecătorești, decizia privind certificarea este un act judiciar, în sensul că judecătorul care pronunță o hotărâre are și competența de a verifica respectarea standardelor prevăzute de regulament pentru certificarea acesteia ca titlu executoriu european: o decizie care permite recunoașterea automată și fără nicio altă formalitate a unui titlu executoriu determinat trebuie să fie în mod necesar pronunțată de un judecător [24].

50. Comisia nu consideră că certificarea trebuie să fie încredințată în mod necesar unui judecător, în sensul că statele membre pot încredința acest aspect unui funcționar din cadrul unei instanțe, cu condiția ca eficacitatea Regulamentului TEE să nu fie pusă în pericol și să nu fie impuse sarcini suplimentare părților vizate. Conform Comisiei [25], statele membre trebuie să se asigure că persoanele cărora li se încredințează certificarea au o formare juridică adecvată, necesară realizării evaluării obiective impuse de regulament.

2. Apreciere

51. Articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul TEE menționează doar că cererea de certificare ca titlu executoriu a hotărârii privind o creanță necontestată trebuie adresată „instanței de origine” [26], însă lasă „un anumit grad de flexibilitate statelor membre în ceea ce privește atribuirea competenței” [27]. Referindu-se la această „flexibilitate”, Belgia a optat pentru a atribui grefierului instanței funcția de certificare în contextul Regulamentului TEE, iar nu judecătorului [28].

52. Considerăm că în primul rând se impune să distingem – astfel cum pare să procedeze instanța de trimitere atunci când formulează întrebarea preliminară – între „certificarea hotărârii judecătorești ca titlu executoriu european” (articolul 6 din Regulamentul TEE) și „eliberarea certificatului” (articolul 9 din Regulamentul TEE) [29]. Considerăm că eliberarea certificatului, după adoptarea deciziei privind certificarea ca titlu executoriu european (care impune verificarea îndeplinirii standardelor minime stabilite de Regulamentul TEE), nu este în mod necesar un act care trebuie realizat de judecător, astfel încât poate fi încredințat grefierului.

23 — Punctul 18 din observațiile acestuia.

24 — Punctul 15 din observațiile acestuia.

25 — Punctul 13 din observațiile acestuia.

26 — Care este definită la articolul 4 punctul 6 ca „instanța judecătorească la care s-a introdus acțiunea în momentul în care au fost îndeplinite condițiile menționate la articolul 3 alineatul (1) literele (a), (b) sau (c)”.

27 — COM(2004) 90 final, punctul 3.3.2, observații privind articolul 5 din poziția comună adoptată de Consiliu în vederea adoptării acestui regulament.

28 — A procedat astfel prin intermediul Circularei ministeriale din 22 iunie 2005 (*Moniteur belge* din 28 octombrie 2005, p. 47402). Foarte critici la adresa acestei soluții: Kropholler/von Hein, „Art. 6 EuVTVO”, în *Europäisches Zivilprozessrecht*, a noua ediție, Frankfurt am Main, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2011, punctul 3 și autorii citați. A se vedea de asemenea, în special cu privire la situație din Belgia, J. F. van Drooghenbroeck și S. Brijs, *Un titre exécutoire européen*, Bruxelles, Larcier, 2006, p. 14 și următoarele; de aceiași autori, „La pratique judiciaire au défi du titre exécutoire européen”, în G. de Leval și M. Candela Soriano (coordonatori), *Espace judiciaire européen. Acquis et enjeux futurs en matière civile*, Bruxelles, Larcier, 2007, p. 215 și următoarele, și P. Gielen, „Le titre exécutoire européen, cinq ans après: rêve ou réalité?”, *Journal des Tribunaux*, 2010, p. 571. Un rezumat complet al jurisprudenței belgiene în acest domeniu și al practicii dezvoltate în Belgia de judecători și de grefieri în legătură cu certificarea hotărârilor judiciare ca titluri executorii europene, în C. Vanheukelen, „Le titre exécutoire européen – Approche d'un praticien du droit”, în G. de Leval și F. Georges (directori): *Le Droit judiciaire en mutation. En hommage à Alphonse Kohl*, Lieja, Anthemis, 2007, p. 17 și următoarele.

29 — „TEE [titlul executoriu european] nu este un «tip special de hotărâre», ci o «calitate» a anumitor hotărâri, tranzacții și documente care, după ce s-a constatat că au fost emise conform anumitor standarde, iar îndeplinirea acestor standarde a fost confirmată într-un document (= certificatul de TEE), permite ca acestea să își mențină în întreaga Comunitate Europeană același caracter executoriu pe care îl au în statul membru în care au fost emise […]. Certificatul de TEE […] este documentul care atestă îndeplinirea standardelor menționate și exprimă conținutul esențial al hotărârii […] cu forță executorie […]. Calitatea de TEE este atestată prin «certificatul de TEE»” [R. Gil Nievas și J. Carrascosa González, „Consideraciones sobre el Reglamento 805/2004, de 21 de abril de 2004, por el que se establece un título ejecutivo europeo para créditos no impugnados”, în A. L. Calvo Caravaca și E. Castellanos Ruiz (directori), *La Unión Europea ante el Derecho de la globalización*, Colex, 2008, p. 380 și 381].

53. Cu privire la certificarea în sine, lăsând la o parte argumentul, pur gramatical, că Regulamentul TEE face referire la o „instanță judecătorească” pentru a desemna autoritatea însărcinată cu certificarea [30], avem serioase îndoieli cu privire la încredințarea acestei atribuții de examinare grefierului instanței. Astfel, examinarea prevăzută în Regulamentul TEE nu este pur formală, ci impune un control al regularității hotărârii pronunțate de un judecător și a procedurii urmate și implică să se verifice, printre alte aspecte, dacă legislația statului de origine permite revizuirea în termenii prevăzuți la articolul 19 din regulamentul citat, ceea ce, în cazul specific al Belgiei, pare să facă obiectul unei divergențe intense de opinii în jurisprudență și în doctrină, astfel cum rezultă din informațiile prezentate de instanța de trimitere [31].

54. Mai ales în situația în care există o controversă atât de aprinsă asupra chestiunii dacă dreptul intern al unui stat membru respectă sau nu respectă standardele minime prevăzute la articolul 19, decizia de certificare a unei hotărâri ca titlu executoriu european ar trebui să fie lăsată, în opinia noastră, exclusiv la latitudinea unui judecător. În plus, trebuie să se aibă în vedere că decizia de certificare nu poate fi supusă unei căi de atac, conform articolului 10 alineatul (4) din Regulamentul TEE [32], și că instanțele din statul membru de executare nu vor putea verifica dacă în statul membru de origine au fost îndeplinite standardele minime de procedură [33].

55. În lumina considerațiilor prezentate și tocmai pentru a garanta – în special în contextul unei controverse aprinse în jurisprudență, cum este cea din prezenta cauză – deplina respectare a dreptului la apărare și a dreptului de acces la o instanță imparțială ale debitorului, ambele recunoscute la articolul 47 din cartă, considerăm că se impune ca decizia de certificare a hotărârii judecătorești ca titlu executoriu european să fie rezervată judecătorului, fără a aduce atingere posibilității de a încredința grefierului instanței sarcina de eliberare a certificatului corespunzător.

56. Cu privire la aspectul dacă certificarea ca titlu executoriu european trebuie solicitată printr-un act de sesizare a instanței (ultimul aspect al primei părți a celei de a patra întrebări preliminare), articolul 6 din Regulamentul TEE stabilește că o hotărâre judecătorească privind o creanță necontestată pronunțată într-un stat membru este certificată ca titlu executoriu european la cererea adresată *în orice moment* instanței de origine. Astfel cum subliniază Comisia, nu ar avea sens să se impună ca cererea de certificare să fie prezentată împreună cu actul de sesizare a instanței (deși, indubitabil, cererea poate fi formulată în acest stadiu) deoarece în acest moment încă nu se poate ști dacă respectiva creanță va fi contestată sau nu și, în consecință, dacă hotărârea pronunțată la finalul acestei proceduri va îndeplini standardele pentru a fi certificată ca titlu executoriu european.

57. În concluzie, propunem Curții să răspundă la cea de a patra întrebare preliminară în sensul că decizia de certificare a unei hotărâri judecătorești ca titlu executoriu european trebuie să fie rezervată judecătorului, fără a aduce atingere posibilității de a încredința grefierului atribuția eliberării certificatului.

E. *A cincea întrebare preliminară*

58. A cincea întrebare preliminară, adresată în ipoteza în care certificarea ca titlu executoriu european nu reprezintă o hotărâre judecătorească, se referă la momentul în care trebuie solicitată această certificare. În special, se pune întrebarea dacă poate fi solicitată certificarea ca titlu executoriu european după ce hotărârea judecătorească a cărei certificare se dorește a rămas definitivă.

30 — A se vedea de asemenea considerentul (17), în care se face referire la „instanțele judecătorești competente să examineze respectarea deplină a standardelor minime de procedură”.

31 — A se vedea de asemenea lucrările autorilor belgieni citate în nota 28.

32 — Este posibilă numai rectificarea unui certificat de titlu executoriu european ca urmare a unei erori materiale care determină o neconcordanță între hotărâre și certificat [articolul 10 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul TEE] sau revocarea sa atunci când eliberarea certificatului este în mod evident neîntemeiată în raport cu înseși cerințele regulamentului [articolul 10 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul TEE].

33 — Considerentul (18) al Regulamentului TEE.

59. Având în vedere răspunsul dat la a patra întrebare, nu este necesar să se răspundă la cea de a cincea întrebare.

60. În ipoteza în care Curtea nu ar da curs propunerii noastre referitoare la cea de a patra întrebare preliminară, ar trebui să se țină seama de faptul că în prezenta cauză s-a solicitat instanței de trimitere să confirme dacă în litigiul principal ne aflăm într-adevăr în situația în care reclamanta nu solicitase în actul de sesizare a instanței ca hotărârea să fie certificată ca titlu executoriu european. Întrucât instanța de trimitere a confirmat că reclamanta ceruse în actul de sesizare a instanței ca hotărârea să fie certificată ca titlu executoriu european, considerăm că, în orice caz, nu este necesar să se răspundă la a cincea întrebare preliminară deoarece este formulată în termeni ipotetici.

IV – **Concluzie**

61. Având în vedere considerațiile ce precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Hof van Beroep după cum urmează:

„1) Articolul 288 TFUE nu este încălcat prin simplul fapt că dreptul național nu prevede eventual o procedură specifică de revizuire în conformitate cu dispozițiile articolului 19 din Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate.

2) Pentru certificarea ca titlu executoriu european a hotărârilor pronunțate de instanțele judecătorești dintr-un stat membru, nu este suficient ca dreptul național al respectivului stat membru să prevadă posibilitatea solicitării revizuirii dacă comunicarea către debitor a unei citații sau a actului de sesizare a instanței a fost efectuată în modul menționat la articolul 14 din Regulamentul nr. 805/2004 și sunt îndeplinite celelalte standarde stabilite la articolul 19 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat. În plus, este necesar ca dreptul respectivului stat membru să permită revizuirea și în situația în care debitorul (inclusiv în cazul comunicărilor realizate conform modalității prevăzute la articolul 13 din Regulamentul nr. 805/2004) a fost împiedicat să conteste creanța din motive de forță majoră sau ca urmare a unor circumstanțe extraordinare, fără să aibă vreo vină în acest sens. Procedura aleasă de statul membru trebuie să respecte suficient dreptul la apărare și dreptul de acces la o instanță imparțială ale debitorului și să permită o revizuire completă a hotărârii care să nu fie limitată doar la chestiuni de drept.

3) Legislația unui stat membru care împiedică debitorul să solicite revizuirea hotărârii după trecerea unui termen care începe să curgă la data comunicării, iar nu la data la care debitorul a luat efectiv cunoștință de conținutul comunicării, nu respectă standardele minime pentru revizuire în cazuri excepționale. Revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă dreptul procesual național și interpretarea dată acestui drept de instanțele judecătorești din statul membru permit prelungirea termenelor pentru introducerea unei căi de atac împotriva unei hotărâri judecătorești privind o creanță necontestată nu doar în cazuri de forță majoră, ci și în alte circumstanțe extraordinare care, fără ca debitorul să aibă vreo vină în acest sens, l-au împiedicat să conteste creanța, astfel cum prevede articolului 19 din Regulamentul nr. 805/2004.

4) Decizia de certificare a hotărârii judecătorești ca titlu executoriu european trebuie să fie rezervată judecătorului, fără a aduce atingere posibilității de a încredința grefierului instanței atribuția de expediere a certificatului.

5) Nu este necesar să se răspundă la a cincea întrebare preliminară.”